

Warszawa, dnia 28 stycznia 2009 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

*ul. Śniadeckich 10, 00-656 Warszawa
tel.: 022 696 55 44, fax: 022 629 60 79*

ZBIA/500/17-1/2009/ST

**Szanowna Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy i Polityki Społecznej**

Wielce Szanowne Pani Minister,

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, dopuszczalne stało się podjęcie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dzieci poniżej 16 roku życia.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, iż każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed okrucieństwem i wyzyskiem (art. 72 Konstytucji RP). Zatem zadaniem władzy publicznej jest nie tylko zapewnienie ochrony, ale także opieki i pomocy dzieciom podejmującym pracę w ten sposób, aby nie zagrażało to ich zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności (art. 3 pkt d ratyfikowanej przez Polskę Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci).

Zgodnie z postanowieniami powyższej Konwencji, państwa ratyfikujące ten akt międzynarodowy powinny podjąć natychmiastowe i skuteczne środki mające na celu wprowadzenie eliminowania najgorszych form pracy dzieci poprzez wprowadzanie do ustawodawstwa krajowego określonych rozwiązań w tym zakresie.

Przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy wprowadziły dwa przedziały wiekowe dzieci, które mogą być zatrudnione: powyżej 16 (art. 190 Kodeksu pracy) i poniżej 16 roku życia (art. 304⁵ Kodeksu pracy).

Dział IX Kodeksu pracy dotyczący zatrudniania młodocianych, tj. osób między 16 a 18 rokiem życia, przewiduje nie tylko szczegółowe zasady zatrudniania dzieci w tym przedziale wiekowym, ale także zapewnia im szczególną ochronę zdrowia. Ponadto przepisy Kodeksu pracy zawierają sankcję dotyczącą jedynie naruszenia przepisów prawnych przez pracodawcę w związku z zatrudnianiem dzieci w wieku powyżej 16 lat (art. 281 pkt 5 Kodeksu pracy).

Takie normy prawne nie zostały ustanowione w stosunku do dzieci poniżej 16 roku życia, które ze względu na swój wiek i brak doświadczenia życiowego narażone są na takie same bądź większe niebezpieczeństwa w miejscu pracy, jak dzieci w wieku 16 – 18 lat.

Zgodnie z art. 304⁵ § 1 Kodeksu pracy, wprowadzonego ustawą nowelizacyjną z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2003 r., Nr 213, poz. 2081) i obowiązującego od dnia wejścia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez **dziecko do ukończenia przez nie 16 roku życia jest dozwolone wyłącznie na rzecz podmiotu prowadzącego działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową** i wymaga uprzedniej zgody przedstawiciela ustawowego lub opiekuna tego dziecka, a także zezwolenia właściwego inspektora pracy.

W tym miejscu należy przypomnieć, iż Rzecznik Praw Dziecka zabiegał już w 2002 r. o określenie nie tylko zasad zatrudniania dzieci, ale także o zagwarantowanie dziecku prawa do ochrony przed zagrożeniami fizycznymi i moralnymi.

Analizując powyższy przepis dotyczący podejmowania pracy przez dzieci poniżej 16 roku życia oraz inne przepisy zawarte w Kodeksie Pracy należy stwierdzić, iż w przypadku osób poniżej 16 roku życia, Kodeks pracy nie zawiera stosownych regulacji dotyczących zapewnienia tym osobom ochrony zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych.

Ponadto wskazać należy, iż brak jest przepisu dotyczącego podejmowania pracy przez dzieci poniżej 16 roku życia odsyłającego do rozwiązań przyjętych w dziale dziewiątym Kodeksu pracy.

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w preambule dyrektywy Rady nr 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w *sprawie ochrony pracy osób młodych* oraz w jednej z najważniejszych dyrektyw w prawie wspólnotowym nr 89/391/EWG z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, **dzieci powinny być uważane za grupy szczególnego ryzyka i dlatego podjęte powinny być działania mające na względzie ich zdrowie i bezpieczeństwo**. Zgodnie z art. 15 dyrektywy Rady nr 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w *sprawie wprowadzania środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy* (Dz. Urz. UE z dnia 29 czerwca 1989 r., L. 183, str. 1), szczególnie wrażliwe grupy ryzyka muszą być chronione przed niebezpieczeństwami, które ich szczególnie dotyczą. Każdy pracodawca powinien zagwarantować

młodym osobom warunki pracy odpowiednie dla ich wieku i powinien wprowadzić w życie środki konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia młodych ludzi na podstawie określenia zagrożeń związanych z ich pracą. Państwa Członkowskie powinny chronić młode osoby przed jakimkolwiek wyraźnym zagrożeniem wynikającym z ich braku doświadczenia, braku świadomości, istniejącego lub potencjalnego ryzyka, lub niedojrzałości.

W związku z tym powinny zostać stworzone odpowiednie przepisy w stosunku do dzieci poniżej 16 roku życia, implementujące postanowienia wyżej przedstawionych dyrektyw.

Dobro zatrudnionego dziecka poniżej 16 roku życia nie może uciepnieć w wyniku braku odpowiednich regulacji dotyczących wykonywania przez nie pracy lub innych zajęć zarobkowych. Skoro kwestie bezpieczeństwa, ochrony zdrowia w miejscu pracy oraz sankcje wobec pracodawcy związane z zatrudnianiem dzieci w wieku 16-18 lat uregulowane zostały w Kodeksie pracy, to należałoby takie unormowanie wprowadzić również wobec osób poniżej 16 roku życia.

Działając na podstawie art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o podjęcie stosownych działań zapewniających bezpieczeństwo i ochronę w miejscu wykonywania pracy przez dzieci poniżej 16 roku życia, tak jak to jest w przypadku dzieci w wieku 16 – 18 lat.

Ł wypracowi rzeczniku
Marek Słobochan

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Warszawa, dnia 26 lutego 2009 r.

DPR-4102-179/JS/09

Pan
Marek Michałak
Rzecznik Praw Dziecka

Nawiązując do Pana wystąpienia z dnia 28 stycznia br., znak: ZBIA/500/17-1/2009/ST dotyczącego przepisów Kodeksu pracy regulujących zasady wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko do ukończenia przez nie 16 roku życia – uprzejmie wyjaśniam, co następuje:

Przepisami ustawy z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 213, poz. 2081) wprowadzono do Kodeksu pracy art. 304⁵ regulujący zasady wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko do ukończenia przez nie 16 roku życia. Zmiana Kodeksu pracy w tym zakresie była uzasadniona potrzebą dostosowania przepisów do standardów unijnych w zakresie pracy osób młodych, wynikających zwłaszcza z dyrektywy 94/33/WE Rady z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych.

Pragnę wyjaśnić, że Minister Pracy i Polityki Społecznej nie ma prawnych ani faktycznych możliwości oceny funkcjonowania przepisów Kodeksu pracy regulujących wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dzieci do ukończenia przez nie 16 roku życia. Właściwym organem w tym zakresie jest natomiast Państwowa Inspekcja Pracy, która dodatkowo - w poruszonej przez Pana kwestii pracy dzieci - została wyposażona w szereg uprawnień i obowiązków związanych z wykonywaniem takiej pracy.

Zgodnie z przepisami art. 304⁵ Kodeksu pracy, podjęcie pracy lub innego zajęcia zarobkowego przez dziecko jest dopuszczalne wyłącznie na rzecz podmiotu prowadzącego działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową i dodatkowo wymaga uprzedniej zgody przedstawiciela ustawowego lub opiekuna tego dziecka oraz zezwolenia

właściwego inspektora pracy. Można zatem przyjąć, że powyższe unormowanie jest zgodne z art. 65 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który nie wprowadza absolutnego zakazu zatrudniania dzieci do lat 16 bowiem dopuszcza określenie, w drodze ustawy, form i charakteru takiego zatrudnienia, wymagając jedynie, by nie było ono stałe.

Z informacji uzyskanych z Państwowej Inspekcji Pracy dotyczących stosowania art. 304⁵ Kodeksu pracy wynika, że w latach 2004-2006 do okręgowych inspektoratów pracy wpłynęły 834 wnioski o wydanie zezwolenia na wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko do ukończenia przez nie 16 roku życia. Inspektorzy wydali 915 pozytywnych decyzji zezwalających na wykonywanie pracy przez dzieci; w 23 przypadkach wydano decyzje odmowne, ze względu na brak wszystkich dokumentów wymaganych przepisami Kodeksu pracy do pozytywnego rozpatrzenia wniosku. W omawianym okresie nie stwierdzono przypadków cofnięcia zezwolenia na wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko. Przeważająca liczba wniosków dotyczyła zamiaru zatrudnienia dzieci podczas prób i występów w przedstawieniach teatralnych, operowych, na planie zdjęciowym, a sporadycznie udziału w reklamach oraz w wydawnictwach prasowych. W latach 2004-2006 nie składano wniosków o wydanie zezwolenia na wykonywanie zajęć zarobkowych przez młodych sportowców.

W wystąpieniu zwraca Pan szczególną uwagę na kwestię bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, jakie powinny być zapewnione dzieciom wykonującym pracę lub inne zajęcia zarobkowe, a także ochronę takich dzieci przed zagrożeniami fizycznymi i moralnymi.

Wyrażam pogląd, że w tym zakresie przepisy art. 304⁵ Kodeksu pracy w wystarczającym stopniu zabezpieczają dobro dzieci wykonujących pracę lub inne zajęcia zarobkowe. Podmiot ubiegający się o wydanie zezwolenia jest bowiem obowiązany dołączyć do wniosku m.in. opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz orzeczenie lekarza dotyczące braku przeciwwskazań do wykonywania przez dziecko pracy lub innych zajęć zarobkowych. Właściwy inspektor pracy odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych powoduje zagrożenie życia, zdrowia i rozwoju psychofizycznego dziecka. Natomiast zezwolenie powinno zawierać wszelkie niezbędne ustalenia wymagane ze względu na dobro dziecka lub rodzaj, charakter albo warunki wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych. Jak wynika z informacji przekazanych przez Państwową Inspekcję Pracy zezwolenia zawierają szczegółowe informacje dotyczące także ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. W ocenie Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie nie określonym przez inspektora w zezwoleniu, do umów o pracę zawartych

z dziećmi będą miały zastosowanie pozostałe przepisy Kodeksu pracy, przy czym w pierwszej kolejności w miarę możliwości należy brać pod uwagę odpowiednio przepisy działu dziesiątego Kodeksu pracy. Do umów cywilnoprawnych będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, w szczególności o zleceniu. Ponadto przepisy art. 304⁵ § 6 i 7 Kodeksu pracy upoważniają właściwego inspektora pracy do cofnięcia wydanego zezwolenia na wniosek przedstawiciela ustawowego lub opiekuna dziecka, a także dokonania tej czynności z urzędu, w przypadku gdy warunki pracy dziecka nie odpowiadają warunkom określonym w wydanym zezwoleniu.

Przedstawiając powyższe wyrażam pogląd, że w postulowanym zakresie nie ma konieczności dokonywania zmian w przepisach Kodeksu pracy.

MINISTER
Jołania Fedak